

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XVI, 8

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

11. VII. 1969.

Mirko Gogala

OKROGLA MIZA ZA ISKANJE RESNICE V NAŠIH SKUPNIH VPRAŠANJH

(Referat na 1. kulturnem večeru v sezoni 1969-1970)

Slovenska kulturna akcija bi se rada postavila v službo slovenske skupnosti tudi s tem, da bi priklicala v življenje *okroglo mizo za iskanje resnice v naših skupnih vprašanjih*. Okrog te mize naj bi od časa do časa posedli zastopniki različnih delov našega skupnega življenja v izseljenstvu.

Misel za to okroglo mizo je sprožil *teološki odsek*, ki je istočasno naprosil *filozofski odsek* za sodelovanje pri izvedbi. Odbor Slovenske kulturne akcije je oboje potrdil. Sklenil je tudi, naj se zamisel na prvem kulturnem večeru objavi in na kratko razloži s prošnjo, da bi vsi po svojih močeh prispevali k njenemu uresničenju.

Cemu ta okrogla miza in kako naj posluje? Kot ves ostali svet, tudi Slovenci v izseljenstvu stojimo pred najrazličnejšimi vprašanji, ki se nanašajo na vsa mogoča področja: na vero, pravost, družino, vzgojo, narodnost, kulturo, družbeno življenje, politiko, gospodarstvo in podobno. Mnogim teh vprašanj še ne poznamo zadovoljivega odgovora, čeprav so silno važna ne le za posredce, temveč za vso skupnost. Zato tudi nam velja opomin koncila, ki naroča: „Vsi ljudje pa so resnico ... dolžni iskati, se spoznane okleniti in lo ohraniti“ (izjava o verski svobodi [VS] 1, 2). In sicer „te dolžnosti zadevajo in vežejo ljudi v vesti“ (VS 1, 3).

Pri tem iskanju resnice pa ne gre le za splošno, občeveljavno resnico načel, temveč tudi za konkretno resnico, ki upošteva določene življenjske okoliščine, v katerih se vprašanje javlja. Te okoliščine imajo važen, velikokrat odločilen pomen za pravilno rešitev, ki mora splošno veljavna načela dopolnjevati s kaj pestrimi odtenki. To je zlasti važno za nas izseljence, ki živimo v razmerah, na katere nismo bili pripravljene. Zato nam kljub trdni načelni izobrazbi v sedanjih okoliščinah ne zadoščajo niti tiste rešitve, do katerih smo se svoj čas doma dokopali. In če povrh še upoštevamo, da je življenje v nenehnem razvoju in da moramo zato tudi splošno sprejeti nauk stalno poglabljati in dopolnjevati in ga neprestano prilagajati novim razmeram (prim. Konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu [CS] 91), tedaj bomo še bolj razumeli vso resnost in težo svoje odgovornosti.

Na srečo nam koncil ne kliče v spomin le naše moralne dolžnosti glede resnice, temveč nam daje tudi dragocene nasvete, kako do resnice priti. Takole pravi:

„Resnico pa je treba iskati na način, kakor je primeren dostojanstvu človeške osebe in njeni družbeni naravi, to se pravi s svobodnim iskanjem, s pomočjo pouka ali vzgoje, z medsebojnim občevanjem in razgovorom. Na te načine namreč ljudje drug drugemu odkrivajo resnico, ki so jo našli, ali menijo, da so jo našli, in se tako medsebojno podpirajo v iskanju resnice. Spoznane resnice pa se je treba z osebnostno pritrditvijo trdno oklepiti“ (VS 3, 2).

V tej koncilski izjavi sta dve važni trditvi. Prva je ta, da mora človek zaradi svoje družbene narave, tudi resnico iskati z združenimi močmi, če jo hoče najti. V ta namen mu nista le v otroški in mladostni dobi potrebna pouk in vzgoja, temveč skozi celo življenje potrebuje medsebojnega občevanja in pogovora. To pa se na posebno učinkovit način lahko doseže pri *okrogli mizi*.

Srečanje in razgovor pri okrogli mizi imata prav ta namen, da si vsi navzoči med seboj pomagajo h globljemu spoznanju resnice. Čeprav vsak od sogovornikov upravičeno lahko goji željo, da bi druge prepričal o resnici, ki jo sam zagovarja, vendar razgovor po svoji naravi ni naravnana na ta cilj, temveč na medsebojno obogatitev. Zato morajo pri okrogli mizi vsi udeleženci biti hkrati učitelji in učenci. To mora veljati tudi za primer, če je med sogovorniki razlika glede izobrazbe in življenjske skušnje. Dejstvo je namreč, da vsaka oseba dojema stvarnost v perspektivi, ki ji je svojska in celo edinstvena. Zato vsaka oseba lahko doprinese k iskanju resnice delež, ki ga drugi morajo upoštevati.

To skupno prizadevanje za iskanje resnice pa se mora vršiti tako, kot je primerno dostojanstvu človeške osebe, to se pravi s svobodnim iskanjem. In to je druga važna trditev v koncilski izjavi. Zato mora tudi razgovor pri okrogli mizi *biti zajamčena popolna svoboda*. Vsak mora imeti pravico, da drugim čisto svobodno odkriva resnico, ki jo je našel, ali vsaj meni, da jo je našel. In nihče, ne posameznik ne celota, ne more nikogar siliti, da proti svoji volji in svojemu prepričanju opusti ali spremeni svoje mnenje; kajti, kot zopet lepo pravi koncil, „resnica ljudi ne silí k priznanju drugače, kakor z močjo resnice same, ki blágo in hkrati krepko prodira v duhove“ (VS 1, 3).

Zato bi pri okrogli mizi, kot si jo zamišlja Slovenska kulturna akcija, kjer bi šlo izključno za iskanje resnice, nihče ne mogel nikogar preglasovati. Vsakdo bi tudi po razgovoru ohranil popolno svobodo, da tako zasebno kot javno zagovarja svoje mnenje, o katerega resničnosti je prepričan, in da se po tem mnenju tudi ravna. Seveda pa je v tej pravici do svobode vključena dolžnost, da isto pravico do svobode prizna tudi drugim in je s svojim ravnanjem ne omejuje.

Zaradi svojega poslanstva, ki ji nalaga dolžnost, razsvetljevati ves svet z evangeljskim oznanilom in zediniti v enem Duhu vse ljudi, naj pripadajo kateremu koli narodu, plemenu ali kulturi, je Cerkev postala znamenje tistega bratstva, ki dovoljuje in krepí iskren razgovor.

To pa zahteva, da zlasti v Cerkvi sami pospešujemo medsebojno cenjenje, spoštovanje in složnost, da dopuščamo vsako zakonito različnost, vse z namenom, da bi se razvijal vedno plodnejši razgovor z vsemi, ki so eno božje ljudstvo, pa naj so dušni pastirji ali drugi verniki. Saj je to, kar vernike druží, močnejše od tistega, kar jih razdvaja: bodi edinstvo v potrebnem, v dvomnem svoboda, ljubezen v vsem.

(Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu 92.)

PODPRITE NAS —
DARUJTE
ZA KULTURNO AKCIJO I

CORREO
ARGENTINO
SUUC. 6

TARIFA REDUCIDA
CONCESION 6228

R. P. I. 953701

Okrogla miza, ki jo imamo v načrtu, bi se gibala na ravni miselnega razčiščevanja vprašanj, ne pa morda na ravni akcije, to se pravi praktične izvedbe. Bo pa ta okrogla miza nedvomno ustvarjala ozračje za vedno lepše sožitje in pospeševala edinost pri skupnem delu, čeprav bi to ne bil njen neposredni namen. Skupno iskanje resnice pri okrogli mizi v popolnem medsebojnem spoštovanju človeškega dostojanstva, bo namreč nujno močno ojačilo ze-

dinjenost duhov in src, iz katere priteka tudi resnična zunanja družbena zedinjenost (prim. CS 42, 3).

Takšno okroglo mizo nujno potrebujemo. Takšno okroglo mizo z malo dobre volje lahko ostvarimo. Teološki in filozofski odsek se v imenu Slovenske kulturne akcije obračata na vso slovensko javnost, da jima s svojo pomočjo omogoči izpeljavo te idealne zamisli, ki bo zaradi obravnavanih vprašanj lahko v veliko korist ne le izseljencem v Argentini, temveč tudi drugje po svetu.

kulturni večeri ki bodo

VZGOJA POLITIKA IN MORALA

(5. kulturni večer, 19. julija 1969)

V svojih spominih *Die erlebte Weltgeschichte* omenja Fr. W. Foerster, in to večkrat, kako ga je zanimanje za politiko privedlo tudi v pedagogiko in etiko, ali kako se je kot etik moral zanimati še za vzgojo in politiko.

Platon pa v enem svojih glavnih dialogov (*Politeia*) razpravlja istočasno o pravičnosti, o ureditvi države in o vzgoji; tako tudi on, vsaj v tem dialogu družiti politiko, vzgojo in moralo.

Sam sem doštudiral pedagogiko in filozofijo, a sem se začel, vsaj teoretski, precej zanimati tudi za politiko. K temu me ni silil le študij osebnosti in dela J. Ev. Kreka. Neka notranja logika študija vzgojnih vprašanj me je privedla do tega, da me iz filozofije zanimajo zlasti etični problemi in da sem se začel ukvarjati še s politologijo.

Kaj pač veže vzgojo, politiko in moralo drugo na drugo, da človek, ki se ukvarja z eno, čuti potrebo vsaj nekaj vedeti še o ostalih dveh? Kakšno je zlasti razmerje med politiko in moralo? Sploh, kako se ima politika z ostalimi panogami kulturnega dela? Ali se more trditi, da odklanja ali podcenjuje politiko, kdor brani področno avtonomijo in čistost drugih kulturnih dejavnosti? Ali je edino mogoče sodelovanje med njimi, da vse ostale služijo politiki?

Ko bomo iskali odgovora na ta in podobna vprašanja, bo tudi priložnost za malo eksegeze stavka iz *Iskanj*, ki nekatere moti: „Katoliški politik bo zato lahko delal pravilno in svobodno katoliško politiko, če so katoliška načela prodrla v njegovo podzavest, oplodila v korenini njegovo pradomiselnost ter že v njej usmerjajo politična dejanja, ki so tako že po svoji naravi, rekli bi vrojeno katoliška, a vendar tudi pristno politična.“ (Str. 91)

Stavek namreč ni imel namena povedati neko celo resnico, marveč le delno, v kontekst spadajočo resnico. Zato iztrgan zveni malo enostranski. Upam, da bo v širšem kontekstu njegov smisel umljivejši.

Vinko Brumen

G O Z D - poetična drama FRANCETA PAPEŽA

(6. kulturni večer, 16. avgusta 1969.)

Vsaka nova slovenska stvaritev je veselje in ponos za slovensko kri. Kadar je kri zdoma, še dvakrat ponos, če je ustvarjalec tudi zdoma. Nova slovenska drama je vedno velik dogodek za slovensko kulturno tvornost. Posebej, ker smo Slovenci v dramatikah zares šibki. Če je drama zagledala luč sveta daleč od domačega krova, na drugem kontinentu, je to dogodek z vsemi velikimi začetnicami. Ne mislimo na kritično vrednost novega Papeževskega dela: diskusijo o tem radi prepustimo poklicnim kritikom. Mislimo na dogodek sam, na kulturni dogodek.

Papež nam je bil poznan kot pesnik, esejist, prevajalec, kritični glosar. Kot dramatika ga nismo poznali. Zdaj se nam predstavlja s svojim gledališkim prvencem GOZD, ki ga je nazval poetična drama. Razdeljen v navidez, vsaj formalno, dve dejanji, se Papežev Gozd odvija kot konflikt vesti, odgovornosti, opravičenja in slednjič spopada z duhovi dvatisočletja. Drama je zasnovana in napisana v novi, izvorni obliki. Dramatikov izraz je i v moči besede i v moči slikanja konfliktov med posameznimi pol konkretnimi, pol pesniškimi osebami.

Drama je pisana v prostem verz, z močnim pesniškim zanosom. Dejanje je postavljeno v nadčutni, metafizični svet, kjer domišljija — srčika gledališke igre por excelencia — ni vezana ne na prostor, ne na čas, sploh na nobeno konkretno dimenzijo. Že po tem se živo loči od vsega dosedanjega gledališkega pisanja v zdomstvu. Paralelo bi ji morda našli samo pri Smoletovi Antigoni, četudi se tako po tematiki, po zornem kotu svoje metafizične miselnosti, kot po vnanji formi pesniškega izraza od nje docela loči.

Gledališki odsek bo novo slovensko dramo predstavil občinstvu na 6. kulturnem večeru 16. avgusta 1969. Večer je zamišljen kot analiza te stvaritve z zrenja avtorja, režiserja (ki je začel delo pripravljati za krstno uprizoritev predvidoma v začetku oktobra), scenografa, igralcev in nekaterih bodočih gledalcev.

Obravnava bo v slogu večera okrog okrogle mize.

5. kulturni večer

sobota 19. julija 1969 ob osmih
v gornji dvorani Slovenske hiše

Filozofski odsek

dr. Vinko Brumen

VZGOJA POLITIKA IN MORALA

Po predavanju bo razgovor.

6. kulturni večer

sobota 16. avgusta 1969 ob osmih
v gornji dvorani Slovenske hiše

Gledališki odsek

France Papež

G O Z D

poetična drama

Predstavitve najnovejše slovenske drame
v slogu razgovora okrog okrogle mize.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA VABI VSE PRIJATELJE

V ZAMEJSTVU, ZDOMSTVU IN IZSELJENSTVU,

DA SE JI PRIDRUŽIJO KOT NJENI PODPORNİ ČLANI

kulturni večeri ki so bili

2. kulturni večer

Zgodovinski odsek je pripravil letošnji 2. kulturni večer v soboto 7. junija ob osmih s predavanjem dr. Srečka Baraga o temi SLOVENCİ IN ITALIJANSKE OSVAJALNE ASPIRACIJE. Zasedba dvorane je bila polna. V imenu odseka je večer začel dr. Tine Debeljak, ki je poudaril, da predavanja, kot je Baragovo, nujno spadajo v delokrog Kulturne akcije, saj gre pri njih za zgodovinsko raziskovanje slovenske narodne in politične problematike, kar med namene naše ustanove šteje tudi 4. člen, tč. c.) novih pravil: „Raziskuje temelje slovenske narodne samobitnosti.“

Predavatelj dr. Baraga je svoj elaborat bral z jasnostjo in preglednostjo. Vzmet za razpravo mu je dal govor tržaškega politika dr. Agnelettoja, ki je dokazoval pred meseci, da Slovencem ne preti nobena nevarnost ne z italijanske ne z avstrijske strani. Italije, da se ni bati, ker tam ni več na vladi fašizem. Italijani sami pa nimajo več nobenih osvajaških aspiracij. V prvem delu svojega razpravljanja podaja dr. Baraga razvoj antičnih rimskih osvajanj Balkana in slovenskih krajev posebej (od l. 300 pr. Kr. zedinjenja Italije l. 1871). V drugem delu govori o silovitosti italijanskih pretenzij in aspiracij od 1871 do najnovejšega časa. Ne glede na stranke, ljudi in nazore, na fašizem ali na demokristjane, ugotavlja predavatelj: Italijanom je v krvi aspiracija po „maré nostro“ in po razširjenju življenjskega prostora na vzhod in na sever, pa naj z mirnimi sredstvi, ali pa z orožjem. Podrobneje se je zadržal pri Londonskem paktu, ob drugi svetovni vojni, posebej pa še obdelal „fratellanzo“ jugoslovanskih in italijanskih komunistov vse do najnovejše izjave predsednika rimskega senata A. Fanfanija ob dogodku v Kopru. Vse to je zatrdil predavatelj, dokazuje, da Italija ni odstopila od tisočletne osvajaške tradicije po slovenskih krajih.

Razgovor po predavanju se je držal tega zgodovinskega okvira, segel pa je seveda tudi na vprašanje: Kaj zdaj? Kako se postaviti in kaj v obrambo storiti? Kako zavarovati meje suvereni državi?

Razgovor je bil na zavirljivi višini.

3. kulturni večer

POLJSKA EMIGRACIJSKA LIRIKA v letih 1939 - 1945 je bila predmet tretjega kulturnega večera v soboto 21. junija 1969 v gornji dvorani Slovenske hiše. Večer je bil v okviru literarnega odseka s sodelovanjem gledališkega; slednji je prevzel tudi priprave in izvedbo.

V zdomstvu najboljši poznavalec poljske kulture in književnosti, književnik in prevajalec dr. Tine Debeljak, je večer zamislil in tudi pripravil uvodno predavanje, v katerem je na kratko povzel zgodovino novejših slovensko-poljskih stikov, posebno ob poljski tragediji leta 1939 in še tesnejše sodelovanje poljskih in slovenskih zdomskih književnikov po končani vojni v Rimu. Prav ti stiki s poljskimi književniki-vojaki Andersove in Eisenhowerjeve armade so bili sprožilo, da je v Rimu pripravil antologijo poljske emigrantske lirike iz vojnih let 1939-1945, ki naj bi izšla v knjižni izdaji pri takratni medevropski zvezi Intermarium. V antologiji je prikazal poljske pesnike-vojake, ki pojejo o tragediji poljske domovine, o križevem potu razbite in ranjene, a ne premagane poljske vojske čez sovjetsko ujetništvo, mimo Perzije in Palestine, do ponovnega vkorakanja v Evropo, z zavzetjem Monte Cassina in osvoboditvijo Italije, ne pa Poljske. Pesmi so pobudile tudi akademsko slikarico Baro Remec, da je ustvarila k poetičnim stvaritvam poljskih junakov niz lesorezov, ki žlahtné in dvigajo v nadčasovno domišljjsko barvitost te svojske prikaze poljske umetnosti. Knjiga zaradi takratnih razmer žalibog ni izšla.

Drugi del večera je bil prikaz te poljske poezije v prevodih Tineta Debeljaka s hkratnimi projekcijami diapozitivov, ki jih je po lesorezih Bare Remčeve izdelal arh. Jure Vombergar. Člana gledališkega odseka Kulturne akcije Pavči Eiletzeva in Nikolaj Jeločnik pa sta recitirala posamezne prevode. Recitacije so bile projicirane hkrati z diapozitivi po zvočnem traku.

Večer, ki je bil dogodek v sezoni, so počastili tudi predsednik Zveze Poljakov, ing. J. Czastkiewicz in direktor biblioteka Im. Domeyki, Jeremija Stempowski.

PODPRITE SLOVENSKO USTVARJALNOST V SVETU

BODITE NAŠ PODPORNİ ČLANI

darovi

ZA GLAS: N. N., Buenos Aires, 2000 pesov; Miha Iglič, Lanus, 500; Frančiška Reja, Morón, 1000; N. N., Ramos Mejía, 1000; prof. Franc Novak, Cinco Saltos, 2000; N. N., Slovenska vas, Lanus, 500; Ema Kesler-Blejec, 720; N. N., Buenos Aires, 1700 pesos.

P. Odilo Hajnšek ofm, ZD, 4 dolarje; Marjan Jakopič, ZD, 2.50 dolarja; prof. Edi Gobec, ZD, 10 dolarjev; dr. Frančišek Šegula, Rim, 10 dolarjev; dr. Ignacij Lenček, Nemčija, 60 dolarjev; Ciril Bartol, Venezuela, 2 dolarja; Peter Mohor, Avstrija, 410 šilingov.

Vsem darovalcem — lepa hvala!

podporno članstvo

Med PODPORNE ČLANE Slovenske kulturne akcije so vstopili in plačali zapisani znesek naslednji:

AVGUST HORVAT, Morón, 2000 pesov
RUDOLF DRNOVŠEK, Témperey, 2000 pesov
MAGDALENA BONDARENKO, Témperey,
2000 pesov.

Vsi so iz Argentine.

VAŽNO OPOZORILO

Vse prijatelje in naročnike naših publikacij v Argentini in po svetu prosimo, da nakazujejo denar v kakršne koli namene Kulturne akcije izključno samo po Č E K I H na naslov:

Ladislav Lenček CM, Ramón L. Falcón 4158,
Buenos Aires, Argentina

Ne pošiljajte denarja v pismih!

1. Navadno se omenjajo štiri naloge univerze: znanstveno raziskovanje in priprava znanstveniškega naraščaja, znanstvenic izobraževanje prihodnjih profesionalcev, širjenje znanstvene kulture, in pa skrb za enotnost vsega našega vedenja in znanja.

Prvo nalogo, znanstveno raziskovanje in pripravo znanstveniškega naraščaja, opravljajo poleg univerz tudi razni znanstveni inštituti in podobne ustanove, zato ta ni izključno univerzna naloga. Enako imamo za širjenje znanstvene kulture razne institucije, kakor so kulturna in prosvetna društva; tudi to torej ni izključno univerzna naloga.

Prav specifično univerzni pa se zdita dve nalogi: znanstveno izobraževanje zlasti prihodnjih profesorjev in pa skrb za enotnost vsega našega vedenja in znanja.

2. Znanstvena izobrazba prihodnjih profesorjev ni isto kot njihova poklicna priprava, četudi se navadno obe nudita istočasno. Poklicno šolanje profesionalcev se more opraviti tudi izven univerze na raznih drugih visokih šolah in se to res dogaja marsikdaj, tako npr. v naši latinski Ameriki so univerze dejanski postale take poklicne pripravnice, ki se čisto prav malo zavedajo svoje specifične naloge v tem pogledu.

Znanstvena izobrazba pač vključuje tudi za izvrševanje višjih poklicev potrebno znanstveno znanje, a ni to, kar je zanjo bistveno. Bistveno ji je to, kar bi imenovali znanstveni *etos*, namreč skupek duševnih drž in naravnjav, ki so potrebne znanstveniku kot subjektivni pogoj za čim popolnejše spoznanje resnice. Kajti ne more se pričakovati, da bi vsi univerzni absolventi pozneje bili znanstveno produktivni ali ustvarjalni; raziskovanje in odkrivanje novih resnic bo pač zmeraj naloga in delo le redkih posameznikov. Od vseh, ki so prišli skozi univerzo, pa bi se smelo pričakovati, da bodo od svojega začasnega ukvarjanja z resnično znanstvenim delom odnesli vsaj nekatere vrline pristnega znanstvenika in z njimi pravilneje ravnali vsaj v svojem življenju in delovanju.

2.1. Kot prvo od teh vrlin bi mogli imenovati vedno *iskanje resnice*, če že ne v znanstvenem raziskovanju in filozofskem razglabljanju, pa v svojem poklicnem delu in vsakdanjem življenju. Na univerzi šolani ljudje bi morali znati ceniti in spoštovati resnico zaradi nje same, ne se predajati samo iskanju koristi in lastnega uveljavljanja; morali bi premagati vsakovrstne predsodke; morali bi znati vedno izluščiti resnico v gošči najrazličnejših mnenj in informacij; morali bi znati odkloniti vsak vpliv, ki bi od njih hotel, da imajo za resnico, česar niso uvideli kot tako.

Tistemu, ki zares hoče resnico, je nevarna vsaka tendencnost. „Zavesti ga more, da več 'vidi', kakor pa res vidi, to se pravi, da išče dokazov, kjer jih ni. Zato bodi znanstvenik brez druge tendence, vse njegovo teženje naj gre samo za resnico, pa si bodi takšna ali takšna!“ To velja celo tedaj, kadar bi hoteli pokazati, kako se v stvarstvu javlja Bog. Saj „če je resnica iz Boga, bo itak navsezadnje razodela Boga!“ „Resnica bo samo končno pokazala na večno resnico, kakor sončni žarki sami kažejo na sonce, ki iz njega izzarevajo.“ (A. Ušeničnik, *Kat. načela*, str. 213.)

2.2 Znanstveni izobraženec bo tudi moral imeti umevanje za neko relativnost spoznanja resnice. Ne resnice, temveč spoznanja resnice. „Resnica je, ali je pa ni: ali se spoznanje strinja z objektivnostjo, ali pa se ne. Toda spoznanje je lahko globlje in globlje, popolnejše in popolnejše. Tako objektivnost resnično le stopnjema spoznavamo. Res se le bližamo popolnosti spoznanja, a to bližanje predstavlja prav toliko momentov resničnega spoznanja, toliko resničnih, dasi vedno se izpopolnjujočih se spoznav.“ (Ušeničnik, *Izbr. spisi* VII, str. 76) To velja celo za spoznanje božjega razodetja: „Resničnost je dana: kar je, je; kar je resnično, je resnično; kar je razodeto, je razodeto. Toda spoznanje te resničnosti se lahko pogloblja, širi, bistri in izraz tega spoznanja je lahko jasnejši, določnejši, izrečnejši... Tako nastajajo nove dogme, ki niso izraz nove resničnosti, ki je prej ne bi bilo, a so novo spoznanje in nov izraz prabitne resničnosti. Resničnost je tako bogata, da je en pogled ni mogel dozreti do dna in je do dna tudi noben pogled dozreti

ne more..., zato je možnih več aspektov, ki pa je vsak resničen, ker je v vsakem... skladnost spoznanja z resničnostjo.“ (Ušeničnik, *Izbr. spisi* II, str. 102 in sl.)

Znanstveno izobražen in z znanstvenim etosom prežet človek zato ve, da je vso in popolno resnico težko doseči in da zato mora vedno biti odprt in dovzeten za novo in popolnejšo resnico, vedno pripravljen, da svoje vedenje ali mnenje popravi, kakor hitro bi se izkazalo, da ni, ali da vsaj ni povsem pravilno, to je resnično.

Tak izobraženec tedaj ve, da je sicer naše „spoznanje... lahko bolj ali manj pravilno, bolj ali manj izčrpno“, torej le relativno, pa vendar „vedno je resnično, če se to, kar um pojmi in pravi, sklada z objektivnostjo“. „Spoznanje lahko dojame svoj predmet pod enim vidikom, z ene strani, ne do dna, ne da bi izčrpalo vso bitnost, in je vendar resnično spoznanje.“ (Ušeničnik, *Izbr. spisi* VII, str. 87 in 140)

Zato bo tudi tedaj, ko je povsem prepričan o pravilnosti svojega spoznanja, vendar vedel, da to ni nujno popolno in zato nespremenljivo in za vsakogar obvezno tako, kot je. Vedel bo, da je mogoče spoznati isti dejanski stan, da povemo z Ušeničnikovimi besedami, pod drugim vidikom, z druge strani, bolj do dna in bolj izčrpno, da je tedaj vsako spoznanje izpopolnjivo.

2.3. Zato bo izobraženec tudi vedel, da tudi *drugi* ljudje morejo kaj spoznati, kdaj celo boljše kot on. Zato ne bo le po svojem spoznanju sodil in obsojal vsega, kar se razlikuje od njegovega vedenja, marveč bo rad prisluhnil tudi mnenju drugih ter skušal z njihovim sodelovanjem izčistiti in izpopolniti lastno spoznanje. Za spoznanje resnice sploh velja, kar pravi Ušeničnik o spoznavanju Boga: „Saj je možnih k Bogu več poti, in je možnih v Bogu več vidikov, zato se tisti, ki eno pot in en vidik, četudi morda zmotno, zavrže, nemara po drugi poti in z drugega vidika prav tako približa Resnici.“ (*Izbr. spisi* X, str. 244) Vsi pa se ji bomo toliko bolj približali, kolikor bolj bomo skušali upoštevati vse poti in vse vidike. Ne bomo nikomur vsiljevali svojih spoznanj kot edino resničnih, kakor si ne bomo dovolili vsiljevati tujih. Vsakdo se mora dokopati do svojega spoznanja. Ko je pes pital osla z mesom, osel pa psa s senom, sta oba ostala lačna, pravi tatarski pregovor. Vsakemu se po svoje odkriva resnica, kakor nas je učil že Fr. Veber, ko nam je razlagal, da za spoznanje ni važno samo razmerje naših spoznav do predmeta, marveč tudi njihovo razmerje do osebkca.

2.4. Končno bo na univerzi pravilni izšolani izobraženec imel dobro razvit *kritičen čut*, da bo znal svoje in tuje mnenje presoditi glede ne njuno resničnosti in da bo mogel uvideti, kje je kaka šibkost njegovega spoznanja ter ga bo skušal popraviti. Dovzeten bo za pošteno in upravičeno kritiko drugih, ker bo vedel, da mu je samemu mnogočudaj težko docela objektivno presoditi lastna spoznanja. Sme pa terjati od svojih kritikov, da mu res pomagajo do boljših spoznanj, da ne rušijo le tega, kar je že dosegel.

3. Kot zadnjo nalogo univerze smo imenovali skrb za *enotnost* vsega našega vedenja in znanja. Nekoč je univerza bila zares *univerza*, danes pa je prečesto bolj *multiverza*, ki pač uvaja slušatelj v razne vrste delnih znanstvenih spoznanj, ni pa več sposobna, da bi jim vcepila smisel za delnost njihovega znanja, ki je le ena vrsta napora za odkritje vse resnice in da poleg njega mnogi drugi na drug način, pod drugim vidikom in po drugih predmetih iščejo isto resnico in da se vse te delne resnice le dopolnjujejo. Zato pa je vsak drobce resnice dragocen, naj ga odkrije kdorkoli in kjerkoli, glavno da je odkritje res odkritje resnice in da je dobljeno na način, ki na istem področju za to gotovost najbolj jamči.

Ko danes nismo sposobni, da bi vse doseženo vedenje zvarili v urejeno enoto, pa smo le preveč nagnjeni k temu, da iz vsake drobne in le ene osebne resnice hočemo narediti vse, to je, da delce resnice napihujemo in poabsolutujemo ter odrekamo veljavnost drugim, različnim spoznanjem. Ko smo izgubili smisel za relativnost svojih spoznanj, se nam zamegli tudi čut za enotnost celote človeškega spoznanja, izgubi se nam umevanje za spoznavne napore naših bližnjih in pripravljenost za dialog z njimi. Tu je korenina raznih nasprotij in cepljenja, ne samo v samem dejstvu različnosti spoznanj.

O D G O V O R n a „PRAV SKROMNO POJASNILO“

Nosotros, los cristianos, sabemos que la esperanza terrenal no es igual a la otra; que es posible haber perdido toda esperanza en cuanto a la salvación temporal de la humanidad, y esperar, sin embargo, el reino de Dios: en el mismo seno de la era atómica y totalitaria, lo esperamos con confianza. Pero me apresuro a agregar que nuestra esperanza no concierne tan sólo a la eternidad, sino que también concierne al mundo sombrío de los vivos. Porque los crímenes de la voluntad de poder que sintetizan la Historia visible no impiden que la levadura de que habla Cristo trabaje incansablemente la masa humana. El fuego que desparamó sobre la tierra, sigue ardiendo y hasta los años más sangrientos de la Historia son años de Gracia.

“Venga a nos tu reino” pedimos en el Padrenuestro, somos millones y millones de seres humanos que lo pedimos desde que hace cerca de dos mil años nos fuera enseñada esta plegaria, en la absoluta certeza de ser oídos un día. Pero ya nos han oído y ya vino el Reino, está entre nosotros, está dentro de nosotros. De manera que solamente podemos ser vencidos en apariencia; y como nuestra angustia es la condición misma de nuestra paz, nuestra derrota es la condición misma de nuestra victoria. “Tened confianza, he vencido al mundo.” El que lanzó ese desafío al mundo lo hizo en un momento mismo de ser traicionado, ultrajado, convertido en objeto de mofa y clavado en la cruz de esclavo.

Muchos de los mártires de los primeros siglos murieron por no querer adorar a César. Pero actualmente César exige mucho más que una adoración. En los países que se llaman totalitarios, no se conforman con un homenaje exterior. Lo que exige es el don de la persona, el sacrificio del más íntimo pensamiento. El culto del César romano no llegaba a exigir la negación del Ser infinito; pero hoy, el Estado, el Partido... ya sabemos adónde pueden llegar las exigencias le esos ídolos sangrientos.

François Mauriac
(Palabras católicas)

4. Mnogi člani Slovenske kulturne akcije smo dobili svojo znanstveno izobrazbo na slovenski univerzi, v različnih strokah, na raznih fakultetah. A ne moremo se ji za to oddolžiti z zakladom novih spoznanj, ki bi jih bili pridobili in slovenski znanosti poklonili. Tudi kolikor smo to mislili storiti, nam je zla sreča preprečila. Tega daru naši univerzi za njen zlati jubilej ne moremo prinesiti. Zato pa se vsaj potrudimo, da bomo v sebi in v svojem okolju uveljavili tisto sestavino svoje znanstvene izobrazbe, ki je znanstveni etos. V vsem svojem dejanju in nehanju služimo zares le resnici, čim čistejši in čim polnejši resnici, pa naj smo to resnico odkrili sami v svojih lastnih spoznanjih ali smo jo dobili od drugih, v tem pogledu srečnejših! In pa: vsi skupaj in vsak v svoji stroki ter medsebojnem spoštovanju najmo prinesiti svoj delež in tako skupaj mi vsi, in z nami drugi najmo služiti po svojih najboljših močeh vsej resnici: Resnici!

In naj bi ji vedno služila univerza, tudi naša slovenska univerza!

Vinko Brumen

Doktor Filip Žakelj je v Siju slovenske svobode (1, 3; 30. V. 1969) priobčil ne ravno „Skromno pojasnilo“ k svojemu izstopu iz Slovenske kulturne akcije v letošnjem marcu.

Ne mislimo v podrobnostih odgovarjati na njegova pojasnila. V obrambo Slovenske kulturne akcije pa moramo povedati sledeče:

Branje „Pojasnila“ dr. Žaklja mora z neko logično nujnostjo zapustiti v bravcih vtis, da je gospod odšel iz Slovenske kulturne akcije, ker je ta prenehala biti premočrtno protikomunistična, kajti on „rajši ostane na ravni črti v vojski proti komunizmu“.

Upamo, da se dr. Žakelj zaveda, kakšno obtožbo izreka s tem proti Slovenski kulturni akciji in posredno tudi proti njenemu sedanjemu vodstvu.

Dr. Žakelj mora dobro vedeti – saj je bilo to na občnem zboru marca letos in še pozneje javno povedano in stoji tudi v pravilih, starih in novih – kateri je idejni temelj Slovenske kulturne akcije in kakšnemu namenu hoče ustanova služiti. Vedeti mora torej, da Slovenska kulturna akcija sloni na krščanskem etosu, kot svojem idejnem temelju, in da zato z metafizično nujnostjo odklanja vse protikrščanske sisteme, med katerimi zavzema danes prvo mesto komunizem. Vedeti pa mora tudi, da specifični namen Slovenske kulturne akcije nikdar ni bil izključno boj proti komunizmu, temveč je bil od vsega početka in je še danes: **ustvarjanje in posredovanje splošnih, zlasti pa še slovenskih kulturnih vrednot.** V ta namen seveda sodi tudi načelen boj proti komunizmu, ki ga je Slovenska kulturna akcija do zdaj vodila in ga še bo, kot se je to na znanem občnem zboru in še pozneje zagotavljalo usque ad nauseam. Svoje poslanstvo je Slovenska kulturna akcija vedno videla zlasti v posredovanju pozitivnih kulturnih vrednot, kot to zahteva njen namen, izražen jasno v starih pravilih in skoraj dobesedno enako tudi v novih, pa tudi v pravilih teološkega odseka, v katerih ni nikjer izrečno omenjen boj proti komunizmu.

Dr. Žakelj pa tudi ve, zakaj nismo hoteli vnašati besede „protikomunističen“ v nova pravila – v starih pravilih te besede sploh ni bilo – saj bi s tem nekako kanonizirali neko ozko pretenzivno edino pravilno metodo protikomunističnega boja, ki se je hotel vedno bolj izkazovati kot uradna linija Slovenske kulturne akcije, sodeč zlasti po njenem glasilu Glas, ki se je zadnje čase dejansko spremenil iz organizacijskega informativnega glasila ustanove v politični list. Slovenska kulturna akcija po svojem namenu ni politična organizacija, ampak kulturna, čeprav – ponavljamo – načelna politična vprašanja spadajo tudi v vejo kulturnega delovanja in torej v delokrog Slovenske kulturne akcije, ki je v tem smislu tudi delovala in bo še naprej.

Vse to je bilo že tolikokrat povedano, da je moralo biti vsakemu članu Slovenske kulturne akcije, ki je vsaj malo poznal svojo ustanovo, že iz branja pravil jasno, da vsako drugačno tolmačenje teh dejstev po pravici smatramo za krivično podtikanje, sumničenje in natolcevanje.

O D B O R SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

n e k o m e n t i r a m o

Ko že govorimo o naših kulturnikih. Imajo svojo Akcijo. Kulturno. — Akcija zveni kot akacija. Ki je roža. Torej ni kopriva. Ki sicer peče, a pravijo, da je zdrava. Akcija je kulturna organizacija kulturnikov. Za kulturnike. Stare. Mladi naj si sami pomagajo. Ker še niso kulturniki. A po tej poti tudi nikdar ne bodo. In bomo ostali brez kulturnikov.

Mladinska vez, leto XIII., št. 8, 1969.

SLOVENSKA KAPELA V WASHINGTONU

Dr. Ciril A. Žebot, profesor na Georgetown University v Washingtonu, ZD, nam je postal naslednji dopis, ki ga v celoti objavljamo.

Ker je novi list bivšega urednika Glasa (Sij slovenske svobode, št. 2, 15. maj 1969) — ki očitno uporablja imenski seznam Glasa — prejemnike le-tega krivo obvestil o slovenski spominski kapeli, ki bo zgrajena v Ameriškem narodnem svetišču v Washingtonu, prosim, da bi mi Slovenski kulturni akciji vrnjeni Glas naklonil gostoljubnost za objavo naslednjih osnovnih dejstev o tej kapeli:

1. Leta 1965 je podpisani med ameriškimi Slovenci sprožili misel, da bi v Ameriškem narodnem svetišču v Washingtonu poleg že obstoječih spominskih kanal več drugih narodov, ki so doprinesli k razvoju katoliške Cerkve in krščanske kulture v Severni Ameriki, tudi Slovenci dobili svojo spominsko kapelo. Takratni upravnik Ameriškega narodnega svetišča in sedanji pomožni škof čikaški msgr. Thomas Grady je zamisel sprejel z razumevanjem in je nato skoraj dve leti varoval poslednji razpoložljivi prostor v svetišču za bodočo slovensko kapelo.

2. Ker pa ni bilo na vidiku potrebnih finančnih sredstev za gradnjo slovenske kapele, je nastala resna nevarnost, da bo prostor za slovensko kapelo izgubljen. Ta nevarnost je bila odložena, ko je na svojem nacionalnem kongresu v Washingtonu maja 1967 ameriška Slovenska ženska zveza pod vodstvom svoje vrhovne predsednice gospe Antonije Turkove, tainice gospe Albine Novakove in urednice zvezinega glasila Zarja gospe Corine Leskovarieve moralno podprla predlog za gradnjo slovenske kapele in obljubila pobudo za organizacijo potrebne nabiralne akcije.

3. Odločitvi Slovenske ženske zveze se je pridružil vrhovni predsednik Ameriško-slovenske katoliške Jednote gospod Jožef Nemanich in več drugih vodilnih ameriških Slovencev. In tako je bil v jeseni 1967 v Clevelandu ustanovljen osrednji odbor Sklada za slovensko kapelo. ki mu predseduje gospod Jožef Nemanich in čigar vodilna članica je gospa Antonia Turek. Nekdanji urednik Ameriške domovine, gospod Frank A. Turek, je tainik odbora in gonilna sila nabiralne akcije. Denar za stroške kapele je že skoraj v celoti zbran.

4. Za neposredne stike z unravo Ameriškega narodnega svetišča je osrednji odbor Sklada za slovensko kapelo imenoval tričlanski zvezni odbor v Washingtonu pod predsedstvom podpisane. Poleg tega deluje v Washingtonu pod predsedstvom gospoda Vladimira Preglia še pokrajinski odbor za pomoč osrednjemu odboru pri zbiranju prispevkov in za priprave v zvezi s slovesno posvetitvijo bodoče kapele.

5. Po izvorni pobudi, ponovnih nasvetih in vztrajnih naporih obeh washingtonskih odborov sta osrednji odbor Sklada za slovensko kapelo in arhitekt Ameriškega narodnega svetišča izbrala akademskega kiparja Franceta Goršeta za izdelavo štirih stenskih reliefnih podob, ki bodo izražale zgodovinski slovensko-krščanski značaj kapele po idejni zasnovi pobudnikov kapele.

6. Podoba brezjanske Marije Pomagaj, ki ji bo — kot slovenski narodni Madoni — slovenska kapela v Washingtonu posvečena, je po izvirniku na Brezjah za washingtonsko kapelo naslikal slovenski slikar Leon Koporec. Slika je bila dovršena že marca meseca. Slikarja je oskrbel nadškofijski ordinariat v Ljubljani.

7. Potek priprav in del v zvezi z gradnjo kapele je v smislu podpisane ustanovne listine pod izključnim nadzorstvom arhitekta svetišča. Čas dograditve pa zavisi tudi od tega, ali bodo pošiljke marmornatih plošč in reliefnih podob prispale pravočasno in nepoškodovane iz Italije, kjer jih po naročilu uprave svetišča izdelujejo.

Posvetitev spominske kapele v Washingtonu, ki bo predvidoma — če Bog da — v jeseni 1970, bo ob enem vseslovenska proslava 1200-letnice, odkar so predniki Slovencev v Karantaniji sprejeli krščansko vero, iz katere je zrasla in s katero se je ohranjala slovenska narodna kultura v dolgem tisočletju, ko so Slovenci bili ne le brez lastne državne oblasti, temveč tudi brez narodnega plemstva in meščanstva. Kot je znano, se proslava tega najpomembnejšega slovenskega jubileja ni mogla nemoteno vršiti ne pri Gospej Sveti in ne v republiki Sloveniji.

V Washingtonu, 22. maja 1969.

Ciril A. Žebot

ZEDINJENA SLOVENIJA, osrednje slovensko društvo v Argentini, s sedežem v Buenos Airesu, je 11. junija 1969 naslovila na gledališki odsek Slovenske kulturne akcije naslednje pismo:

„Cenjeni! — Iskreno se vam zahvaljujemo za sodelovanje pri spominski proslavi naših padlih junakov dne 1. junija tl. z željo, da bi vaša plemenitost, ki se ne boji nobenih žrtev, ostala vedno živa.

S spoštovanjem! (Božo Stariha, predsednik, Ivanka Krušič, tajnica)“

16. junija letos se je oglasil iz Rima profesor papeške univerze Urbaniane dr. Frančišek Šegula s pismom L. Lenčku, namenjenim Kulturni akciji. Pismo slove:

„Pred kratkim sem prejel Glas Slov. kult. akcije z dne 11. 4. 1969. Hvala!

Odkrito vam povem, da sem ga prvokrat po dolgem času bral z gotovim zanimanjem. Zelo me je bolelo, kaj vse je bilo zadnja leta pisano v tem glasilu. Spraševal sem se: ali Slovenska kulturna (podčrtal pisec - op. ur.) akcija obstoji še vedno le v preprih?

Sedaj izgleda, da bo temu konec. V velikem veselju čestitam vsem, ki so pripomogli k ureditvi zadeve, in želim obilo uspeha, pri ustvarjanju in širjenju kulturnih vrednot, posebno slovenskih!

V pobudo k novi pomladi Slovenske kulturne akcije prilagam 10 dolarjev.“

Iz Kenta, Ohio, ZD, je predsedniku Kulturne akcije pisal 9. junija 1969 profesor Edi Gobec. Iz pisma povzemamo:

„... Čeprav sem delavnost Slovenske kulturne akcije vedno spoštoval, se ji sam nisem več oglasil, odkar je g. Jurčec odklonil tisk nekaterih popravkov, četudi je bilo jasno, da je kritik pri SKA zagrešil nekaj netočnosti in neresnic. Po mojem mnenju vsaj sega resnica nad vsako politiko, vsako 'kulturo' in vsako 'avtoriteto', zato se mi je zdel takratni uredniški koncept preozek (vključ običudovanja vredni pestrosti in razgledanosti), da bi si želel kakega ožjega sodelovanja. Pač pa sem dobival Glas in vam danes z veseljem prilagam 10 dolarjev v skromno odškodnino. Poslal vam bom tudi izvod svoje najnovejše knjige From Carniola to Carnegie Hall... Med ameriškimi znanstveniki in doma (dr. Cvetko, profesor Lovše in B. Borko) je naletela na prav ugodno kritiko.

Prilagam tudi nekaj informacij o knjigah, ki jih sedaj pripravljamo. Prva bo o uspehih Slovencev v Ameriki in upam, da bom rokopis končal še to leto; druga o naših znamenitih možeh po vsem svetu...“

O tej knjigi je prof. Gobec poslal tole oznanilo:

„Ali že veste, da imamo Slovenci v Ameriki poleg senatorja Lauscheta kar tri zvezne kongresnike, tri generale, pet škofov, enega izmed treh komisarjev ameriške civilne službe, mnogo županov, znanstvenikov (med njimi nad sto univ. profesorjev, več izumiteljev, vodilnih inženirjev, graditeljev nebotičnikov v Bostonu, Denverju in Tel Avivu, vrsto umetnikov, velepodjetnikov in predsednikov bank? Ali kot Slovenci poznate svetovno priznane slovenske učenjake po svetu, naše tovarnarje v Ameriki, Braziliji, Avstraliji, Afriki ali na Filipinskih otokih, naše dirigente na Finskem, v Argentini, Franciji ali Nemčiji, slovenske zdravnike na evropskih dvorih, v Abesiniji ali Beli hiši, slovenske rektorje univerz in ravnatelje znanstvenih ustanov ali slovenske svetovne in državne prave?“

Gradivo za zgoraj omenjene primere je že zbrano in čaka na objavo v angleških in slovenskih knjigah, ki naj pomagajo dvigniti slovenski ugled na tujem, v naši mladini pa vzbuditi zdrav narodni ponos. Toda mnogo je še vrzeli. Vključiti želimo prav vsakega Slovenca, ki se je odlično uveljavil na tujem — kdaj koli in kjer koli. Prosimo vsakogar in vse, da nam pošljete vse primerne naslove posebno uspešnih Slovencev po svetu. Naše znanstvenike, vse univerzitetne profesorje, vse vodilne umetnike, vse župane in višje politike, vse tovarnarje in velepodjetnike, vse vodilne inženirje, arhitekta, zdravnike, pravnike, športnike itd. prosimo, da nam čimprej pošljejo svoje kratke življenjepisne (kake tri do deset strani), osebne fotografije, morebitne bibliografije in kopije publicitete (z navedbo vira in datuma), slike tovarn, velepodjetij, umetnin ali proizvodov, slike posnete skupaj z vodilnimi tujimi osebnostmi in kar koli se jim še zdi primerne. Prav vsakemu pa se priporočamo za naslove in vsa koristna opozorila. Pišite, prosimo, čimprej na naslov:

Dr. EDI GOBEC, Asoc. Prof. of Sociology and Anthropology; Kent State University; Kent, Ohio 44240, U.S.A.“

da ne pozabimo

RANA ZASEKANA V SLOVENSKO NARODNO TELO

GIBANJE PREBIVALSTVA V SR SLOVENIJI (Vir: Statistični letopis Slovenije 1967, str. 65)

LETO	NARODNI PORAST	KOEFICIENT NARODNEGA PORASTA NA 1000 PREBIVALCEV
1940	10.535	7.2
1941	12.644	8.7
1942	8.620	6.0
1943	6.285	4.4
1944	770	0.5
1945	-8.333	-5.9
1946	10.454	7.4
1947	12.604	8.8
1948	13.654	9.5
1949	14.446	9.9

Slovenski narodni prirast pada med leti 1941 - 1944 zaradi vojne, okupacije, revolucije. A kaj je zasekalo našemu narodu rano leta 1945, ko je vojna minila?

Namesto 12.000 več, nas je bilo konec leta 1945 - 8000 manj... Odkod primanjkljaj 20.000 Slovencev po končani vojni?

Komunizem je zasekal rano... Tisoči smo se rešili v tujino, tisoči leže pobiti v Rogu, Teharjih, Hrastniku, Trbovljah, Podutiku...

Rana je zasekana. Številke pričajo.

A koliko je ran, ki jih številke uradnega statističnega letopisa ne odkrijejo!...

Prosimo, popravite!

V 7. številki Glasa (11. junija 1969) je pod zaglavjem DA NE POZABIMO pomotoma zapisano, da je Tomaža Kovača knjiga V ROGU LEŽIMO POBITI... izšla pri Mohorjevi v Celju. Pravilno se mora glasiti, da je izšla pri Mohorjevi v Celovcu.

knjige knjige knjige

6 NOVIH BALANTIČEVH SONETOV SO ODKRILI

V knjižnem glasniku Mohorjeve družbe v Celju (leto XIII., maj 1969, št. 1-2, str. 14-16) objavlja tajnik Jože Dolenc pod naslovom „Pozabljeni pesnik France Balantič“ šest pesnikovih sonetov, ki do zdaj še niso bili objavljeni in jih je Balantič naslovil kot ciklus *Na blaznih poteh*. Dolenc jih je našel v arhivu Mohorjeve, kamor so prišli iz arhiva bivše Mladike: tej reviji jih je Balantič 1941 poslal v objavo. Ciklus obseže sonete: Zaznamovani, Pesem starega berača, Obup, Vprašanja iz podzemlja, Teptana kri, Upanje.. So pomembni, ker imajo izrazit socialni značaj, nota, ki je doslej v Balantičevi poeziji ni bilo zaslediti, razen v Izseljenskih sonetih. Po slogu in tematiki se da sklepati, da so iz samih začetkov Balantičevega pesnjenja. Vseh šest sonetov bomo ponatisnili v bližnji številki Meddobja. Kdaj pa bo kdo odkril Balantičeve pesmi iz zadnjega časa, iz

revolucijskih dni, ker vemo, da jih je pisal? Je res „zgorela z njim tedaj v Grahovem še zbirka njegovih zadnjih pesmi...“, kot pravi Dolenc?

• Kot redna knjiga celjske Mohorjeve družbe za leto 1969-70 je tudi knjiga *Med vero in nevero*, ki jo je napisal mariborski pomožni škof dr. Vekoslav Grmič. Avtor sam jo označuje: „Vsebinsko knjige je soočenje vere z nevero v duhu dialoga, razumevajočega in dobrohotnega poglavljanja na videz popolnoma nasprotno misli vernih in nevernih ljudi v ljubezenski službi človeku.“

• Enako naznanja celjska Mohorjeva tudi izid pesniške zbirke *Jožeta Pogačnika*, sedanjega ljubljanskega nadškofa in metropolita, pod naslovom *Pesmi mladih let*. Prvi del vsebuje pesmi iz zbirke Sinje ozare, iz leta 1931. Drugi del Trije zvonovi pa je prvič objavljen in prinaša pesmi iz razdobja 1925 do 1935.

slovenska prisotnost v svetu

Dr. Stanko Mikolič

doma na Štajerskem, ki je bival nekaj let tudi v Argentini, takrat tudi sodelavec Vrednot, je bil pozneje na Norveškem in v Španiji; zdaj pa je v ZD profesor na univerzi Srca Jezusovega v Bridgeportu. Tu je bil imenovan za dekana novoustanovljene fakultete socialnih ved (politične vede, sociologija, ekonomija in antropologija). Je tudi član direktorija za višjo šolo urbanizma. V trinajstčlanskem svetu najvplivnejših osebnosti je on edini tujec.

Prof. dr. Toussaint Hočevar

profesor ekonomije na Louisiana State University v ZD prav rad vpleta v svoja ekonomska predavanja diapozitive iz slovenskih krajev, kot tudi ustroj in uspehe slovenskega združništva. Zdaj je doživel veselje, da so se njegovi gojenci odločili, da povežejo z izletom v Evropo tudi skok v Ljubljano: radi bi na lastne oči videli, kar so poslušali pri Hočevarjevih predavanjih.

Ing. dr. Stane Konjedic

je predložil občini v Rio de Janeiro urbanistični načrt o za povezavo nekdanje brazilske prestolnice čez zaliv z obrobim mestom Niteroi. Urbanisti menijo, da je potreben 14 kilometrov dolg most. Konjedicev načrt pa predlaga namesto gradnje mostu izsušitev zaliva, kakih 300 do 500 kvadratnih kilometrov! Izsušitev bi prinesla nove terene med obema mestoma za ceste, vrtove, igrišča, letališče. Razlika med nadmorsko višino obeh mest in globino izsušenega zaliva bi izkoristili tako, da bi v pritličju bodočih palač namestili skladišča in garaže, kjer bi tekle ceste za vozovni promet; na višini sedanje gladine morja pa bi bile nad spodaj pokritimi cestami izpeljane ceste edinole za pešce. Naš rojak meni, da je izsušitev polovico cenejša kot gradnja mostu: s prodajo izsušene zemlje bi bili vsi stroški pokriti. Zanima nas, kako bodo Kariočani vpoštevali načrt slovenskega arhitekta, ki je pred leti žel veliko uspeha v Abesiniji.

Dr. Ferdinand Kolednik

V Sloveniji so veliko pisali o 125-letnici pisatelja Josipa Jurčiča. Omenjali so posebno zasluge dr. Ferdinanda Kolednika pri širjenju Jurčičevega imena in dela v velikem svetu s prevodi v svetovne jezike. Kot kaže, bo v kratkem Jurij Kozjak po Kolednikovi zaslugi izšel že v 50-tem prevodu!

• V Celovcu je izšla pesniška zbirka *Andreja Kokota* z naslovom „Zemlja molči“. Uvod je napisal Slavo Jug.

• *Karel Vladimír Truhlar*, profesor na Gregorini in sodelavec Meddobja, bo pri Mohorjevi v Celju izdal pesniško zbirko *V dnevih šumi Ocean*. Nova zbirka je predvsem sestavljena iz pesmi objavljenih v zbirkah *Nova zemlja* in *Rdeče bivanje*, ki jih je pesniku založila in izdala Slovenska kulturna akcija 1958 in 1961.

• Med pomembnimi knjižnimi izdanji Drž. založbe Slovenije so v zadnjih mescih prišle na trg naslednje knjige: Ivan Cankar, *Zbrano delo, II. in IV. knjiga*; William Shakespeare, *Zbrano delo, II. in IV. knjiga*; France Stele, *Monografija o Božidarju Jakcu*.

• V 83 letu starosti je umrl mladinski pisatelj Josip Ribičič.

okno v svet

• *Ostankov sv. Cirila* se Katoliški glas spominja ob 1100-letnici smrti sv. Cirila (14. februarja 869) ter poudarja, kar se je do zdaj premalo upoštevalo, odkritje zadnjega desetletja, da je bil tudi *Konstantin škof*, pred Metodijem. Ker je zbolel, je po posvetitvi za škofa šel v samostan, si tam vzdel ime *Ciril* in kmalu nato umrl. Nasledil ga je brat Metod. Govori pa članek o Cirilovem grobu ter vzdržuje mnenje o njegovih relikvijah, ki so se izgubile v francoskih vojnah. Pred leti pa smo brali, da so jih našli v Lorettu. Ali bi hotel kdo pojasniti, kako je s to zadevo, ki nas vse zanima?

Mimogrede še tole: Ivan Pregelj je že v začetkih svoje umetniške pisateljske rasti napisal priložnostni igrokaz „Cirilova smrt“. Kaj ko bi letos prav za 1100-letnico tega dogodka slovenski odri segli po tem Pregljevem gledališkem prvencu?

• Makedonski skladatelj Kiril Makedonski je končal oratorij „Slovanska prosvetljenca Ciril in Metod“. Kompozicijo je posvetil 1100-letnici smrti Cirila Solunskega. Libreto za oratorij je napisal književnik Joso Boškovski.

• V Literarnych listy, št. 15, kakor poroča B. Borko v Delu, je češki kritik dr. Viktor Kudelka napisal članek o novejši slovenski literaturi. List je bil še lani v prvi vrsti protistalinističnega liberalnega gibanja na Češkem, zato je tudi članek pisan tako. Zato pisec v prvem dedu govori o tistih slovenskih delih, o katerih pisec misli, da so slovenski izraz protistalinizma, v „katerih je prišlo do izraza razočaranje revolucionarjev na stalinistično teorijo in prakso“. Ti pisatelji in spisi so: B. Kreft (Jugosl. vprašanje), Miško Kranjec (Zgubljena vera), Vladimir Kavčič (Tja in nazaj), Ivan Potrč (Na hudi dan si vedno sam), Primož Kozak (Dialogi) in Miloš Mikel (Stalinovi zdravniki). Menimo, da so še mnoga druga slovenska literarna dela, plod drugih pisateljev, ki niso bili svoj čas stalinistični priganjači, kakor so bili povedini omenjeni „razočaranci“, pa jih češki kritik ne omenja.

• Miha Maleš je maja letos razstavljala v Pragi grafike, lesoreze in ujedanke iz bibliofilske izdaje pesnitve „Maj“, češkega romantika Karla Hynka Máche, ki je izšla 1939 v Ljubljani. Vsaka risba na razstavi je bila opremljena z Máchovimi verzii in s slovenskim prevodom. V poročilih ni nikjer zapisano, da je prevajalec te monumentalne pesnitve in pobudnik za bibliofilsko izdajo — *Tine Debeljak*. Je morda prevajalec imel izpadlo po višjem nalogu?...

• Institut za slavistiko na univerzi v Gradcu so obiskali sovjetski gostje in sicer najpopularnejši pesnik iz generacije Jevtušenka in Voznesenskega *Bulat Okudžava*; predsednik sovjetske pisateljske zveze Vladimir Stehenski in glavni urednik lista Družba narodov Sergej Barudzin. Uvodno besedo v njihovo besedo je imel univ. prof. dr. Stanislav Hafner.

• Z *Vombergarjevim Martinom Krpanom* je zadnji čas Krščanska kulturna zveza v Celovcu nastopila v mestni dvorani v Velikovecu, kjer je igra žela velik uspeh. Poleg nemških predstavnikov je bilo navzočih okrog 800 Slovencev. Nato pa je bila s to satirično komedijo povabljena na gostovanje v Slovenijo. Krpana so koroški igralci igrali v Domžalah in v Mengšu. Režiser je sporočil avtorju Vombergarju, da že dolgo ni doživel takega triunfa, kakor tokrat z igro zdomskega pisatelja — pa v domovini. Je to tudi prvič, da je kak zdomski avtor priznanje doživel doma.

• V novi slovenski reviji Prostor in čas objavlja Edvard Kocbek Odlomke iz svojega Nemškega dnevnika pod naslovom „Tujstvo“. Boris Pahor esej „Odisej ob jamboru“, ki enako kot Kocbek obravnava usodo slovenstva. Alojz Rebula objavlja „Nekaj misli o kulturi“. Božidar Debenjak razmišlja pod naslovom „Nacionalno vprašanje: ali res le manever birokratov?“. Franc Zwitter piše o „Prezrti obletnici“ (50-letnica razpada Avstro-Ogrske in ustanovitve Jugoslavije). — Pripovedniki so šibko zastopani: Drago Grah (odlomek iz romana) in Jože Udovč (štiri pesmi). Med pesniki so tudi V. Jeltnikar, A. Capuder, Fr. Buttolo. — France Vodnik je napisal nekrolog pokojnemu gledališčniku Vladimirju Kralju, čigar članek „Pomen dialektične filozofije in dramatike“ je tudi objavljen.

• V Kranju so proslavili stoletnico smrti pesnika Simona Jenka. Obnovili so tudi pesnikov spomenik pred rojstno hišo.

• Sedemdesetletnico rojstva je slavil književnik in slovstveni zgodovinar dr. Anton Slodnjak. Posebne zasluge ima za objavo prve esejistično pisane naše literarne zgodovine Pregled slovenskega slovstva (1934), pa prvo komentirano izdajo celotnega Prešerna v več edicijah od 1946 dalje. Slodnjak je prvi, ki je po vojni v domovini spregovoril o pesniku Balantiču; o njem zavzeto piše tudi v svoji najnovejši knjigi Slovensko slovstvo, ki je izšla lani. Pomembno je tudi njegovo nemško pisano delo Geschichte der slowenischen Literatur (1958). Kot književnik se je uveljavil z romansiranimi biografijami Prešerna (Neiztrohnjeno srce, 1938, 1967) in Levstika (Pogine naj — pes! 1946, 1965).

• Ob 70-letnici *Božidarja Jakca* so v Slovenjgradu priredili retrospektivno razstavo umetnikovega slikarskega in grafičnega opusa.

• Vsakoletni jugoslovanski gledališki festival Sterijino pozorje v Novem Sadu se je končal konec maja. Ljubljanska Drama se je predstavila s Smoletovo dramo Krst pri Savici. Za sklep so odigrali farsii Slovenca Josipa Tavčarja iz Trsta „Red mora biti“ in srbskega pesnika Vilimira Lukića „Afera nedolžne Anabele“. Predsednik festivala Josip Vidmar je ob sklepu izjavil, da bodo skušali festival internacionalizirati po zgledu svetovnih gledaliških festivalov, kot je pariški Gledališče narodov.

• Kot eno zadnjih premier letošnje sezone je ljubljanska Drama nudila občinstvu Heinrich von Kleistovo dramo „Princ Homburški“, v režiji Slavka Jana, sceni Sveta Jovanovića in pesniškim prevodu Mile Klopčiča. — Mariborska Drama pa je uprizorila kot zadnjo premiero v sezoni Jeana Giroudxa dramo „Za Lukrecijo“ v režiji Janeza Drozga, v prevodu Jožeta Javorška. Isto gledališče je v Ljubljani gostovalo z moderno diskutirano dramo J. Geneta „Služkinji“.

• V ljubljanski Drami je gostovalo Teatro stabile iz Trsta s pravilčno igro mladega istrskega pisatelja Fulvia Tomizza „Zgodba o Bertoldu“. — V Mestnem gledališču ljubljanskem pa je gostovala Drama Narodnega pozorišta iz Sarajeva z dramo Bosanca Mirolava Jančiča „Bosanski kralj“. — Stalno Slovensko gledališče iz Trsta je 1. junija gostovalo v beograjski Drami s Tavčarjevo farso „Red mora biti“.

• V Brežicah je bilo XII. Srečanje dramskih skupin Slovenije. Pri tem festivalu slovenskih amaterskih odrov so zasedli prvo mesto igralci iz Kranja z Ivana Cankarja „Hlapci“.

• Pred petdesetimi leti je bila na odru nekdanjega nemškega, sedanjega dramskega gledališča v Ljubljani predstava Jurčičeve tragedije „Tugomer“, v režiji Hinka Nučiča. To je bila prva slovenska predstava v Drami.

• S predstavo Foersterjevega Gorenjskega slavčka je 50-letnico gledališkega delovanja slavil v ljubljanski Operi baritonist *Vekoslav Janko*.

• V Celju je bil VIII. Mladinski pevski festival. Nastopilo je čez 2500 mladih pevcev od Skopja do Kranja.

• Slovenska pianistka Tatjana Bučar je z velikim uspehom nastopila s samostojnim klavirskim koncertom v Rimu v avditoriju Golfalone.

• Z izvedbo Beethovnovne Mise solemnis so se začele konec maja slovesnosti ob stoletnici dunajske državne Opere. Dirigiral je Leonard Bernstein. Prva predstava v sedanji, po zadnji vojni obnovljeni stavbi dunajske Opere, je bila 25. maja 1869; uprizorili so Mozartovega Don Juana.

• Pirandellova nagrada v znesku 4 milijonov lir je bila podeljena Tomassu Landolfiju za komedijo „Faust 67“. Posebno omenjeni pa sta drami „I cattedratici“ (avtor Nello Salto) in „La violenza“, ki jo je napisal Giuseppe Fava.

• Graham Greene, pri nas najbolj poznan po romanu „Moč in sijaj“, se je naselil v Franciji. Francozi so mu podelili viteštvo častne legije. 64-letni pisatelj piše trenutno svojo avtobiografijo, pa pravi, da bo segala samo do njegovega 24. leta, vse drugo pa da je v njegovih romanih.

• V ZD in po svetu praznujejo v teh dneh 150-letnico rojstva velikega severnoameriškega pesnika Walta Whitmana.